

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 21 (494)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
13 листопада 2019 року

ОГОЛОШЕННЯ

СТУДЕНТИ: ПОГЛЯД ЗБЛИЗЬКА

ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ

Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського
запрошує на
ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ

17 листопада
2019 року

початок – 11:00
актова зала

На вас чекають: презентація ТНМУ,
зустріч з керівництвом у форматі питання-відповіді,
цікаві екскурсії та майстер-класи

Наша адреса: м. Тернопіль, Майдан Воли, 1, www.tdmu.edu.ua

17 листопада в актовій залі ТНМУ відбудеться зустріч абітурієнтів та їхніх батьків з керівництвом університету, деканами факультетів, членами приймальної комісії. Йтиметься про умови вступу, особливості вступної кампанії 2019 року, переваги навчання у нашому виші, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, студентське дозвілля та побут тощо.

Усі бажаючі матимуть змогу оглянути навчальні аудиторії, музеї, центр симуляційного навчання.

Студентський парламент і громадські об'єднання студентів-медиків також готують безліч цікавинок для учасників Дня відкритих дверей.

Запрошуємо долучитися до дружньої родини ТНМУ!

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ЗАМІЩЕННЯ ВАКАНТНИХ ПОСАД:

НА МЕДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:

– доцента кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судовою медициною – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше 4 (чотирьох) років.

– старшого викладача кафедри анатомії людини – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії), стаж науково-педагогічної роботи – не менше 3 (трьох) років.

– асистента кафедри акушерства і гінекології № 1 – 1 посада;

– асистента кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами – 1 посада;

– асистента кафедри хірургії № 1 з урологією, малоінвазивною хірургією та ней-

рохірургією імені проф. Л.Я. Ковальчука – 1 посада;

– асистента кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією – 1 посада;

– асистента кафедри неврології – 1 посада;

– асистента кафедри внутрішньої медицини № 3 – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії).

НА ФАКУЛЬТЕТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ:

– завідувача кафедри педіатрії № 2 – 1 посада;

– завідувача кафедри акушерства і гінекології № 2 – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук, вчене звання доцента або професора відповідно до профілю кафедри, стаж науково-педагогічної роботи – не менше 5 (п'яти) років.

– доцента кафедри внутрішньої медицини № 2 – 1 посада;

– доцента кафедри педіатрії № 2 – 2 посади.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук, стаж науково-педагогічної роботи – не менше 4 (чотирьох) років.

Термін подачі документів – один місяць з дня оголошення.

Звертатися: 46001, м. Тернопіль, майдан Воли, 1, відділ кадрів, тел. 52-14-64.

Юлія БАНДРІВСЬКА – студентка п'ятого курсу медичного факультету.

Стор. 5

У НОМЕРІ

Стор. 3-4

РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ЛАЙМ-БОРЕЛІОЗОМ

Більче-Золотецька обласна лікарня реабілітації активно співпрацює з ТНМУ. У Більче-

Золотому діє філія кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання нашого вишу, спеціалісти якої співпрацюють з місцевими медиками. Студенти спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» проходять тут виробничу практику.

Заклад потурбувався не лише про створення добрих умов для практикування студентів, а й виділив корпус для їхнього проживання.

Стор. 6-8

ПРОФЕСОРКА СВІТЛАНА МАРЧИШИН: «ДВА КРИЛА МОГО ЩАСТЯ – ФАРМАЦІЯ Й РОДИНА»

Цього разу до нашої «Вітальні» запросили завідувачку кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою ТНМУ, професорку Світлану Михайлівну Марчишин. Понад 30 років її життя нерозривно пов'язані з нашим університетом, присвячені плідним дослідженням у галузі фармакології та фармакогнозії, шляхетній місії підготовки фахівців фармацевтичної галузі та майбутніх лікарів.

ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ ТНМУ ОТРИМАЛИ ПОДЯКИ МІСЬКОГО ГОЛОВИ ТЕРНОПОЛЯ

У рамках реалізації проєкту «Тернопіль – студентська столиця України» 31 жовтня в палаці культури «Березіль» відбулося загальноміське міжнародне свято «INTERnopolNow». Під час цього заходу керівники чотирьох тернопільських університетів підписали меморандум про співпрацю з міською радою. Відзначили й кращих іноземних студентів.

Під час церемонії підписання меморандуму про співпрацю тернопільських університетів з міською радою

Захід відкрив зведений хор ТНМУ й ТНЕУ.

У своєму вітальному слові міський голова Сергій Надал наголосив, що Тернопіль справді є студентським містом, адже з 220 тисяч мешканців міста 40 тисяч складає студентська та учнівська молодь. За його словами, саме тому міська рада втілює проєкт «Тернопіль – студентська столиця України». Сергій Віталійович додав, що про престижність обласного центру свідчить те, що з кожним роком дедалі більше іноземних студентів приїжджає здобувати вищу освіту в наших університетах. У Тернополі створена потужна наукова, матеріальна, технічна бази, відмінна якість викладання й комфортні умови для навчання та проживання як у вишах, так і в місті

загалом. Окрім того, Сергій Надал висловив щирі подяки представникам усіх університетів, адже багато цікавих і потрібних проєктів було зреалізовано за підтримки та участі викладачів і студентів вишів.

На фестивалі INTERnopolNOW нагородили подяками міського голови Тернополя кращих іноземних студентів. Відзнаки отримали такі студенти ТНМУ: Гетуах Захарія (Гана), Кодуах Кайсер Дісхер Амоах (Гана), Акінладе Абдулсалам Омобайо (Нігерія), Абдельгаввад Ахмед Салем Мохаммед (Єгипет), Сінгх Джітендра (Індія), Кумар Акшай (Пакистан), Тріпаті Вайбхав (Індія), Чітсва Нярадазі Шарон (Зімбабве), Мікоша Хуберт Віктор (Польща) та Піареджаан Абду

Рехман (Індія). Всі вони впродовж навчання були чудовими лідерами, зорганізували культурні та спортивні заходи, перемогли в різних конкурсах. Університет пишається своїми студентами та бажає їм нових перемог і нагород.

Після урочистої церемонії нагородження відбулося підписання меморандуму, яке має на меті посилення можливостей для розвитку молоді у Тернополі, підняття престижу вищих навчальних закладів міста, набуття привабливості для іноземних студентів, підтримки юнаків і дівчат у втіленні їхніх ініціатив, інформаційної підтримки вишів, обміну досвідом.

Сторони засвідчили свою готовність спільними зусиллями

підтримувати молодіжні ідеї, спільно виконувати соціальну та волонтерську діяльність, сприяти співпраці органів студентського самоврядування з міською молодіжною радою, заохочувати молодь до участі в житті громади міста.

Ректор ТНМУ, професор Михайло Корда також висловив

студентів із закликом, щоб після повернення додому вони залишалися неофіційними послами України у своїх країнах.

Після офіційної частини розпочався концерт талантів іноземних студентів чотирьох університетів у Тернополі. Сукцес Біфугха та Хуберт Мікоша виконали відомі класичні й сучасні пісенні композиції.

Енергійна бгангра своїми ритмами та запальним виконанням танцю запалила всіх присутніх у залі. Ці хвилини радості подарували наші студенти Гурніш Пал Панесар, Авніш Пал Панесар,

вітання всім присутнім у залі та подяку владі міста за впровадження цікавого проєкту та за те, що студентам усіх університетів комфортно жити в Тернополі. Михайло Михайлович побажав усім міцного здоров'я, сили та енергії до навчання, успішно закінчити університети й отримати омріяні професії. Очільник ТНМУ звернувся до іноземних

Нікіта Вадхва, Нупур Шарма, Карамджит Сінгх, Пурва Бхугра.

Ще більшого драйву всім глядачам додало виконання відомих пісень боллівудських кінострічок. Дует Шівама Шарми та Рішава Ранджана був емоційним і професійним.

Усі учасники концертної програми отримали грамоти Тернопільської міської ради.

ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У РОБОЧІЙ ЗУСТРІЧІ ПАРТНЕРІВ ПРОГРАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЕРАЗМУС+ 2018-2021

У місті Каунас 21-26 жовтня на базі Литовського університету спорту відбулася чергова робоча зустріч партнерів Програми Європейського Союзу Еразмус + 2018-2021 Innovative Rehabilitation Education – Introduction of new master degree programs in Ukraine 2018-2021. Тернопільський національний медичний університет представляли доцентка Тетяна Горпініч та асистент кафедри медичної реабілітації Юрій Завіднюк.

Під час зустрічі проаналізовано попередні результати впровадження адаптованої до європейських стандартів програми підготовки магістрів фізичної терапії в Україні. З європейськими та українськими партнерами проведено обговорення шляхів і методів подальшої уніфікації

програми. Члени делегації представили типовий робочий план та елементи робочої програми, які затверджені в ТНМУ, узгодили напрямки їх подаль-

шої корекції, проінформували учасників форуму про результати пілотного проведення ОСКІ для бакалаврів і магістрів фізичної терапії.

Учасники делегації ознайоми-

лися з організацією підготовки фізичних терапевтів на базі Литовського університету фізичної культури, взяли участь у проведенні практичних занять, лекцій і майстер-класах, які стосувалися проблем реабілітації людей з інвалідністю, цукрового діабету, оцінки фізичного статусу та інше.

Під час форуму узгоджено проведення «Осінньої школи» на базі ТНМУ у вересні 2020 року, під час якої представники університетів-партнерів проведуть майстер-класи, лекції, тренінги для викладачів і студентів, що дасть можливість запозичити практичний європейський досвід підготовки фізичних терапевтів.

ВИБОРОВ ПЕРШЕ МІСЦЕ В «КРИШТАЛЕВОМУ ЖАЙВОРІ»

Троє іноземних студентів Тернопільського національного медичного університету імені

Мікоша і Габрієла Біголас з Польщі.

Вокальні змагання вже 20 років поспіль збирають найталановитіших юних співаків. «Кришталевий жайвір» є першим аматорським фестивалем в історії Тернопільщини, який пройшов шлях від обласного до офіційного міжнародного. За всі роки він приймав учасників з Білорусі, Болгарії, Грузії, Росії, Замбії, Угорщини, Македонії, Молдови, Румунії, Нігерії, Польщі, Індії, Малайзії, Китаю та Ямайки.

Під час гала-концерту Хуберт Мікоша був відзначений дипломом першого ступеня, а Габрієла Біголас – дипломом третього ступеня.

Світлина з архіву Хуберта Мікоши

І.Горбачевського брали участь у міжнародному фестивалі-конкурсі пісенного мистецтва «Кришталевий жайвір», це – Вініт Мусле (Індія) та Хуберт

Добірку підготовлено за матеріалами пресслужби ТНМУ

Редактор Г. ШОТ
Творчий колектив: Л. ЛУКАЩУК,
Л. ХМІЛЯР,
М. ВАСИЛЕЧКО
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. 52-80-09; 43-49-56
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс 23292

Видавець:
Тернопільський
національний
медичний університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 3,33 друк. арк.
Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

ЗАХОДЬТЕ НА НАШ САЙТ: WWW.MEDYCHNA-AKADEMIA.TDMU.EDU.UA ТА НА СТОРІНКУ У FACEBOOK

РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ЛАЙМ-БОРЕЛІОЗОМ

Більче-Золотецька обласна лікарня реабілітації імені Володимира Вершигори, що в Борщівському районі, вже діє понад сімдесят років. Нині у цьому спеціалізованому закладі активно займаються комплексним реабілітаційним і відновним лікуванням. Останніми роками, зокрема, у кардіологічному відділенні відкрили новий підрозділ з лікування хрестоподібного триповерхового корпусу на 50 місць для учасників бойових дій. За словами генерального директора (головного лікаря), кандидата медичних наук Любомира Синоверського, подбали не лише про комфортні умови для пацієнтів, а й освоїли великий спектр фізіотерапевтичних і реабілітаційних послуг – пропонують понад сто процедур.

Крім, скажімо, розмаїтих ванних лікувальних заходів, проводять гідромасажи, ролні обгортання, організують фітотерапевтичні процедури тощо. Наголос ставлять і на

Дарія ПОПОВИЧ, завідувачка кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання, професорка

придбання сучасного медобладнання. Є тут, зокрема, апарати для лазерної терапії, а також магнітотерапії. Можуть діагностувати три види тракції: горизонтальну, вертикальну підводну й підводну на 45 градусів. Серед найновіших технологій також комплекс тонусних столів. Звісно ж, тутешні медики використовують і різні методи лікування.

Лікарня активно співпрацює з Тернопільським національним медичним університетом імені Івана Горбачевського. У Більче-Золотому діє філія кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання нашого вишу, спеціалісти якої співпрацюють з місцевими медиками. Студенти спеціальності «Фізична

терапія, ерготерапія» проходять тут виробничу практику, а отже, мають можливість проводити реабілітаційні заходи, складати реабілітаційні програми індивідуально для кожного пацієнта й оволодівати практичними навичками. Заклад потурбувався не

Степан ЗАПОРОЖАН, проректор ТНМУ, професор

лише про створення добрих умов для практики студентів, а й виділив корпус для їхнього проживання.

Крім того, з ініціативи ректора університету, професора Михайла Корди в Більче-Золотецькій обласній лікарні реабілітації зорганізують круглі столи, на яких перед медичним персоналом цього закладу виступають науковці вишу, а відтак, за потреби, консультують пацієнтів. Нещодавно на такому заході порушили питання, пов'язані з Лайм-бореліозом і реабілітацією недужих.

Круглий стіл відкрив і провів проректор ТНМУ, професор Степан Запорожан. Він, зокрема, зазначив, що обрана тема заходу є дуже актуальною. Адже проблема Лайм-бореліозу останніми роками гостро постала не лише в нашій країні, а й у світі. Це захворювання належить до групи особливо небезпечних інфекційних недуг, в Україні офіційно його почали реєструвати лише з 2000 року. Тоді зафіксували 58 випадків, а торік уже – 5418. Гострий Лайм-бореліоз у нелікованих хворих у подальшому призводить до дисемінації збудника, генералізації процесу, що вик-

ликає множинні ураження органів і систем (опорно-рухової, серцево-судинної та нервової). Тому ТНМУ взявся за широкомасштабні дослідження цієї інфекції. Уклав угоду з Державною вищою школою імені Папи Іоанна-Павла II у Білій Підлясці (Польща), Інститутом медицини села (м. Люблін, Польща). У липні 2017 року при університеті створили центр з вивчення Лайм-бореліозу та інших інфекцій, що передаються кліщами.

Про обстеження лісівників, а також діагностику, профілактику та лікування Лайм-бореліозу детальніше розповіла у своєму виступі доцентка кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами Марія Шкільна. Вона, зокрема, зазначила, що у вересні 2015 року разом з науковцями Вищої школи імені Папи Римського Іоанна-Павла II (Біла Підляска) розпочали спільний українсько-польський проект з дослідження епідеміології, патогенезу, клініки та профілактики бореліозу. Спочатку обстежили працівників лісу Тернопілля та мисливців Люблінського воєводства (Польща). Наступного року до цієї ініціативи долучилися й науковці Інституту медицини села (м. Люблін, Польща) та лабораторії

Марія ШКІЛЬНА, доцентка кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венеричними хворобами

«IGeneXInc.» та «ID-FISH Technology» (Пало Альто, США).

Перші результати досліджень

на наявність збудників Лайм-бореліозу засвідчили, що 43 відсотки працівників лісових господарств Тернопільщини мають антитіла до борелій, що викликають хворобу Лайма. Тоді керівництво нашого університету звернулося до Міністерства охорони здоров'я та Державного комітету лісового господарства України з пропозицією про проведення подальших таких досліджень. Відтак науковці ТНМУ обстежили працівників лісового та мисливського господарства ще шістьох областей – Житомирської, Чернівецької, Чернігів-

Любомир СИНОВЕРСЬКИЙ, генеральний директор (головний лікар) Більче-Золотецької обласної лікарні реабілітації імені В. Вершигори

вської, Закарпатської, Рівненської, Волинської. Відсоток інфікованості в кожному регіоні, звісно, різний, межі цього показника становлять 40-58 відсотків. Опісля МОЗ країни дало дозвіл на виконання за кошти державного бюджету науково-дослідної роботи «Вивчення епідеміології, патогенезу та клініки Лайм-бореліозу в ендемічних регіонах України, в тому числі в Тернопільській області, та вдосконалення його діагностики, терапії, реабілітаційних заходів і профілактики».

У Білій Підлясці велику увагу звертають на епідеміологію. Українські науковці також провели анкетування, передусім працівників лісового господарства. Запитання цього опитування стосувалися дати та місця укусу кліщів, способів їх видалення, проведення обстеження кліщів на наявність збудників Лайм-бореліозу, скарг після укусу кліщів, застосування репелентів при вході в лісову зону та огляд шкірних покривів після виходу з неї. Розробили окремо також зразки анкет опитувань для студентів про укуси кліщів. В цьому анкетуванні вже взяли участь майбутні лікарі, а також студенти Тернопільських національних педагогічного та технічного університетів. Такий проект мають намір утілити й серед лікарів.

Ще донедавна в лікарню реабілітації скеровували пацієнтів з діагнозом «еритема». «Все зараз помінялося, до того ж настільки, що поворотні мігруючі еритеми можуть бути у стадії ранньої та пізньої дисемінації збудника, – каже доцентка Марія Шкільна. – Маємо таких пацієнтів, які зазнали нападів кліщів десять років

тому, а вони приходять з мігруючими еритемами. Боїмося переддіагностики й водночас хвилюємося, аби не передіагностувати. У Франції, де я була на міжнародній науковій конференції, дізналася, що в зв'язку з тим, що діагностуються нові збудники, змінюється класифікація, методичні рекомендації в цій країні щороку. Чи готова я вам сказати, що пацієнт, який пройшов медикаментозне лікування, може вже підлягати різним видам реабілітації? Ні. Немає чітких критеріїв одужання після першого етапу (антибактеріальна терапія)».

Тож науковцям разом з реабілітологами треба виробити конкретний спільний план, на якому етапі лікар-реабітолог повинен консультувати. І не через пів року, зауважує Марія Шкільна, а значно швидше. Під час першого етапу лікування пацієнта повинен проконсультувати лікар-реабітолог, який у подальшому з відповідними фахівцями виробить план ранньої та пізньої реабілітації хворого з конкретними клінічними проявами Лайм-бореліозу.

Нещодавно в Більче-Золотецькій лікарні реабілітації пройшли п'ятеро лісників. Клінічно всі себе стали почувати набагато краще. Отже, є необхідність активніше розвивати такий напрямок реабілітації. 30 відсотків лісників Тернопілля з лабораторно підтвердженим Лайм-бореліозом мають ураження опорно-рухової системи. Вони потребують подальшої реабілітації.

Під час проведення круглого столу в Більче-Золотецькій

Олена БУДАРНА, доцентка кафедри неврології

лікарні продемонстрували модель портативного пристрою для дистанційного моніторингу фізіологічних параметрів людського організму. Його розробляють на кафедрі травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією спільно з кафедрою загальної хірургії. Андрій Цвях, завідувач кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією, зазначив, що в цьому структурному підрозділі працюють над можливостями покращення реабілітації пацієнтів з 2015 року. Завдяки портативному пристрою можна проводити реабілітаційні заходи на базі будь-якої лікарні, навіть у ФАПі та що найвідрадініше – й у домашніх умовах під дистанційним контролем фахівця.

(Продовження на стор. 4)

РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ЛАЙМ-БОРЕЛІОЗОМ

(Закінчення. Поч. на стор. 3)

Цей спосіб реабілітації наші науковці вже запатентували. Подали також заявку на отримання й європейського патенту для впровадження пристрою в медичну сферу. Як апарат діє прак-

Андрій ЦВЯХ, завідувач кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією

тично пояснив доцент кафедри загальної хірургії Андрій Господарський: «Принцип роботи ґрунтується на базі передачі інформації від спеціальних датників у хмарний сервер, куди занотовують всі дані про фізіологічні параметри організму. Лікар на моніторі має змогу бачити динаміку рухів, температурні режими, зміну об'єму сегменту кінцівки, що залучена в процес реабілітації. За наявності контрактури (обмеження рухів у суглобі) та атрофії м'язів в перші дні реабілітації будуть незначні коливання графіка на моніторі.

Далі в процесі реабілітації лікар може контролювати як локальну температуру, так і її залежність з показниками кута та об'єму. Таким чином, навіть перебуваючи на великій відстані від пацієнта, лікар може бачити, як у реальному часі відбувається процес реабілітації. Завдяки архіву можна проаналізувати динаміку процесу впродовж кількох днів чи тижнів та вчасно відкоригувати процес реабілітації, аби не допустити ускладнень. Розроблене авторами програмне забезпечення дозволяє встановити критичні значення показників для запобігання різного виду ускладнень та коригування процесу реабілітації.

У планах у нас є доповнення новими датниками, бо ця система, по суті, універсальна, можемо до неї додавати будь-які сенсори, датники, які зараз існують і можуть використовуватися в медицині».

Андрій Цвях, завідувач кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією, доктор медичних наук, каже, що портативний пристрій для дистанційного моніторингу фізіологічних параметрів людського організму в подальшому планують впроваджувати в Більче-Золотецькій лікарні. А вже тут є матеріальна база, серйозні напрацювання для фізичної реабілітації. На його переконання, «контрольована фізична реабілітація лише підкреслить важливість реабілітаційних заходів, зробить можливим доступність пацієнтів для лікування у цьому закладі».

Фізична реабілітація нині розвивається досить стрімко. Це дум-

ка Дарії Попович, завідувачки кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання, професорки. До штату лікарень уже ввели посади фізичних терапевтів, ерготерапевтів, які мають повні функціональні обов'яз-

Андрій ГОСПОДАРСЬКИЙ, доцент кафедри загальної хірургії

ки й надають послуги з оздоровлення пацієнтів.

У складі мультидисциплінарної команди повинні обов'язково бути лікар фізичної та реабілітаційної медицини, фізичний терапевт та ерготерапевт (обидва з освітою бакалавра або магістра), мовний терапевт, психолог та інші. Мають бути надані послуги та консультації й від спеціалістів з того профілю, нозології, які виявлені в пацієнта, тобто це переважно ортопеди, травматологи, невропатологи, кардіологи.

Яким чином треба запровадити систему фізичної реабілітації за хвороби Лайма? Професор-

ка Дарія Попович каже: «Слід дотримуватися засад фізичної терапії: ранній початок, безперервність, комплексність, індивідуальність. Обов'язково треба скласти індивідуальну реабілітаційну програму для кожного пацієнта. Лікар фізичної та реабілітаційної медицини (ЛФРМ) лікує за поставленим діагнозом. Фізичний терапевт має провести ранню реабілітацію й займатися цим пацієнтом протягом усього періоду перебування недужого у стаціонарі. Фахівець обов'язково заводить документацію на кожного пацієнта, щоденно розписує всі методики, з якими працює. Ерготерапевт теж має свої методики, веде хворого протягом усього періоду відновного лікування, як і всю документацію, аби звітувати перед фахівцями мультидисциплінарної команди. Ця команда має засідати щотижнево, оцінювати стан хворого. Лікар фізичної та реабілітаційної медицини є провідним у цій команді й він вносить корекції у процес лікування. Обов'язково пацієнта повинен консультувати відповідний спеціаліст — чи це ортопед, чи травматолог, кардіолог або невролог. Коли вимальовується чітка картина зі станом здоров'я пацієнта, спеціалісти мультидисциплінарної команди вирішують, як надалі лікувати чи, може, навіть виписати зі стаціонару. До цієї команди обов'язково входить психолог, який працює безпосередньо з пацієнтом і родичами недужого.

Як має бути підібрана реабілітаційна програма? Спочатку, як завжди, збирається анамнез, оцінка стану здоров'я пацієнта й консультація спеціалістів. Відтак йдеться про ранню реабілітацію хворого. Якщо немає гострого періоду, проводять індивідуальний чи груповий комплекс терапевтичних управ. Дбаємо також про лікувально-реабілітаційний масаж, виконання завдань фізичного терапевта та ерготе-

рапевта пацієнтом, відповідно до індивідуальної реабілітаційної програми. Згодом фахівці дають рекомендації: або пацієнт перебуває в поліклінічних умовах і має можливість отримати тут процедури, або відправляється на санаторно-курортне лікування».

Під час круглого столу в Більче-Золотецькій обласній лікарні реабілітації доцентки кафедри неврології Олена Бударна мовила про прояви нейробореліозу, а асистент кафедри внутрішньої медицини №2, кандидат медичних наук Максим Франчук

Максим ФРАНЧУК, асистент кафедри внутрішньої медицини №2

виступив з доповіддю «Про ревматичні маски в клінічній практиці: Лайм-артрит».

На завершення круглого столу Любомир Синоверський, генеральний директор (головний лікар) комунального некомерційного підприємства «Більче-Золотецька обласна лікарня реабілітації ім. В.Г. Вершигори», підкреслив, що медики закладу «отримали значну частину інформації, поглибили свої знання, якими методами ще користуватися».

Микола ВІЛЬШАНЕНКО
Фото автора

ПРИВІТАЛИ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ КОЛЕГІУМУ МАЗОВІЯ

Цьогорічного вересня був укладений договір про співпрацю між колегіумом Мазовія Вищої інноваційної школи в Седльце (Польща) та Тернопільським національним медичним університетом імені І. Горбачевського. В рамках цієї угоди директор навчально-наукового інституту, доцент кафедри клінічної імунології, алергології та загального догляду за хворими Світлана Ястремська взяла участь у XXI-й інавгурації навчального року колегіуму Мазовія Вищої інноваційної школи (Польща), яка відбулася в Центрі культури та мистецтв ім. Анджея Межерицького в м. Седльце.

Ректор колегіуму Мазовія, д-р Божен ПЕХОВИЧ ознайомлює Світлану ЯСТРЕМСЬКУ з матеріально-технічною базою закладу

Д-р Божен Пехович, ректор колегіуму Мазовія, привітала пер-

шокурсників зі вступом до академічної спільноти.

На святкуванні були присутні поважні гості, зокрема, єпископ єпархії Седльце, міністр енергетики, член парламенту, заступник мера міста Седльце, глава гміни Седльце, представники університетів-партнерів і місцевого самоврядування, адміністрації, професійних організацій, освіти та бізнесу.

Побажання та привітання з цієї нагоди були передані й від ректора Тернопільського національного медичного університету імені І. Горбачевського, професора Михайла Корди. Його зачитала директорка ННІ медсестринства, доцентка Світлана Ястремська.

Діяльність цього навчального закладу зосереджена на освіті майже 1300 студентів у семи галузях навчання, йдеться й про медсестринство.

Один з напрямків діяльності

колегіуму Мазовія — проєкт «Простір для співпраці — простір для розвитку». Це — цілісна освітня програма щодо формування урбанізованого середовища, в яку планують залучати й навчальні заклади з інших країн, з якими співпрацює колегіум. Цей навчальний заклад є, як і ТНМУ, учасником програми «Еразмус+», що дає можливість нашим вишам бути партнерами у рамках цього проєкту.

Предметом угоди між колегіумом Мазовія та Тернопільським національним університетом є співпраця щодо створення необхідних передумов для мобільності студентів навчально-наукового інституту медсестринства ТНМУ.

З цієї метою Світлана Ястремська ознайомилася з матеріально-технічною базою навчального закладу, а також відвідала обласну лікарню на 26 відділень, де в перспективі можуть проходити медсестринську практику студенти ННІ медсестринства ТНМУ.

Наталія ВОЛИНЕЦЬ

ЮЛІЯ БАНДРІВСЬКА: «НЕМАЄ НЕПОТРІБНИХ ЗНАНЬ, Є НЕВИКОРИСТАНІ МОЖЛИВОСТІ»

На моє прохання назвати слово, яке найточніше її характеризує б, студентка п'ятого курсу медичного факультету ТНМУ ім. І. Я. Горбачевського Юлія Бандрівська, не задумуючись, відповіла: «Активна!» – І з усмішкою додала: «Всі її знають, всюди вона є». Нині важко повірити, що ще зовсім нещодавно, на перших курсах, як зізнається сама Юлія, вона... всього боялася. Як вдалося їй трансформуватися з надміру скромної дівчини у студентську активістку? «Головне – не обмежувати себе та не надто перейматися думкою інших», – переконана Юлія.

– Юлію, нині без активної позанавчальної роботи в університеті ви не уявляєте свого життя. Що цікавить і приносить задоволення понад усе?

– Стараюся зайнятися різними напрямками діяльності в медичному університеті. Передусім навчаюся на державній формі, отримую стипендію. Водночас є членом студентського наукового товариства, очолюю студентський влог «Outlook». У соціальній мережі публікуємо всі новини, зібрані з університетських ЗМІ, деканату та студентського парламенту, – підсумовуємо їх і подаємо у більш спрощеній формі. Розміщуємо також розважальні відео, проводимо конкурси. Дуже тішить, що «Outlook» стає дедалі популярнішим. Скажімо, останнім часом в університеті ми започаткували такий тренд: якщо хтось зі студентів зорганізовує якусь подію, робить про це рекламне мінівідео.

Окрім того, я є організатором студентського квесту. Вже впродовж трьох років поспіль разом з однодумцями зорганізовуємо таку гру: студентській команді потрібно перебігати зі станції на станцію і на кожній виконувати завдання. Мета цієї гри насамперед – зібрати людей з різних факультетів, курсів, національностей та з різними інтересами й об'єднати їх у команди, щоб вони навчилися працювати разом. При проходженні цих станцій студенти виконують не надто складні завдання, та водночас розвивають у собі лідерські якості, вміння вислуховувати думку іншого, працювати в команді. Приємно, що попит участі у квесті щороку зростає.

Узагалі, стараюся пробувати себе у різних напрямках в університеті. Керуюся таким переконанням: немає непотрібних знань, є невикористані можли-

вості. Але ще на першому-другому курсі боялася спробувати щось нове. Чому? Боялася осуду, вважала, що в мене має бути якийсь певне місце й воно повинне мене обмежувати. Але насправді світ багатогранний, і ніхто не осудить тебе за те, що ти щось пробуєш, помиляєшся, а потім пробуєш знову. Зрештою, навіть якщо й осудить, то й що? Через сприйняття інших не повинні замикається у собі. Нині, вважаю, я вже є якимось прикладом для інших у тому, як розпочати щось нове, й головне – не обмежувати себе. А на першому курсі я була дуже скута – боялася всього!

– Яким чином відбулася така переміна? Пригадуєте ту мить?

– Найбільш переломним моментом для підвищення самооцінки став четвертий курс, коли я склала «Крок» і зрозуміла, що досягла успіху в навчанні. Підштовхнула ж мене стати активнішою якоюсь на літніх школах Наталя Євгенівна Лісничук, керівник відділу міжнародних зв'язків. Вона сказала мені таку фразу: «Юлію, не нав'язуй собі чужі інтереси, берися за те, до чого маєш здібності. Тобі ж подобається відео – то й роби його». Наталя Євгенівна також спонукала мене взятися за вивчення англійської мови, яку я ще донедавна знала не надто добре. На 4-ому курсі почала потрошки розмовляти англійською з іноземцями, також розвивала, удосконалювала свої проекти. Скажімо, якщо першого року квест був лише в адміністративному корпусі, в ньому було 9 команд та 13 станцій, то нині маємо 20 команд, 20 станцій, серед яких навіть краєзнавчий музей, запрошуємо спонсорів, є шикарні призи, команди готуються шалено. В нас є навіть

відбір на квест! Так і «Outlook» – у нас сформувалася команда однодумців, що виробила своє бачення. І нині без зайвої скромності можу пишатися тим, що робимо.

– Окрім успіхів у позанавчальній діяльності, можете похвалитися й здобутками у навчанні. Як підтвердження цього – ваша цьогорічна практика у Вроцлавському медичному університеті. До речі, чому ви обрали медицину?

– Я сама з Львівщини, з міста Червоноград. Мої мама й тато – шахтарі. У школі мене захоплювали своєю харизмою вчителі біології та хімії. Власне, саме завдяки особистості цих вчителів полюбила й предмети, які вони викладали. Оскільки ці предмети основоположні для медицини, то довго виш не вибирала. Мій старший брат Михайло закінчив ТНМУ торік, але я свою думку про вступ до медичного університету сформувала ще до того, як він вступив, готувалася впродовж трьох років.

У навчанні я не відмінниця, підвищеної стипендії не отримую. Вчуся так, аби розуміти й знати, а стипендія – це приємний бонус і маленький стимул. А от Вроцлав – це саме результат тієї розмови з Наталією Євгенівною Лісничук. Подумала: чому б не спробувати? Наприкінці минулого року був відбір, причому доволі потужний. Коли дізналася результати, була дуже задоволена. Вважаю, на те, що я опинилася серед 15 студентів 4-5-их курсів, які поїхали до Вроцлава, вплинули моя громадська активність, знання англійської мови й середній бал за навчання.

– Які найяскравіші враження від поїздки?

– Усе дивовижно: і сама практика, і нові місця, і нові люди. Це для мене було так натхненно, наче перше заняття в медичному університеті! Спогади ще дуже свіжі, адже проходила практику у Вроцлаві нещодавно – впродовж серпня. Перших два тижні були загальними для всіх – ми разом ходили на спільні кафедри. Вразило, що першого ж дня відвідали операцію. До того ж нам дозволили допомагати! Наступних два тижні обирали самі, де хотіли б попракти-

куватися. Спочатку хотіла обрати стандартно, як більшість дівчат, – гінекологію чи оториноларингологію. Але, врешті-решт, ще з двома п'ятикурсниками опинилися на практиці у хірурга-трансплантолога. Це був надзвичайний досвід! До нас чудово ставилися, все показували, пояснювали. Ми допомагали на операціях. Можна сказати, що в мене був повноцінний тиждень роботи асистента хірурга.

– Можливо, практика підштовхнула обрати хірургію у майбутньому?

– Це дуже цікаво, але надзвичайно складно – передусім фізично. Після такого тижневого режиму збагнула: для жінки хірургія – дуже непросто. Крім того, усвідомлюю, що не завжди може пощастити з командою. Гадаю, оберу щось терапевтичне, ще не визначилася. Крім хірургії, мені цікаві радіологія, акушерство.

– У Вроцлавській клініці не з'являлася думка: мені б після закінчення університету поїхати туди працювати? Ось сказали б вам: «Юлію, для вас тут є місце. Залишайтеся, працюйте».

– Я так чекаю, щоб мені сказали такі слова у нашому університеті: «Юлію, є місце. Залишайся, працюй» (сміється – авт.). Хочу спробувати себе не лише в клінічному напрямку, а й у викладацькій роботі. Думка залишитися за кордоном могла б з'явитися хіба лише через те, що в клініці там інша система. Але ж тут близькі люди, рідні місця. Не передати словами, як легко йти, слухаючи музику, через Старий парк! Звісно, є бажання розвиватися в кар'єрі, але можна це спробувати й тут. Власне, прагну цього.

– Які можете дати поради з власного досвіду: як вийти зі своєї мушлі й розвинути здібності?

– Насамперед знайти те, що вам подобається. Взяти це зерно та його розсіяти, знайти однодумців. Це складно. Мій шлях триває, я й нині шукаю своє оточення, підтримку, хоча однодумців у мене дуже багато. Скажімо, відео люблю з дитинства. Моє відео – це моє бачення того, як ставлюся до події або до лю-

дини. Особливо люблю спілкуватися з людьми про те, що вони обожнюють робити, тоді відео дуже надихаючі. «Outlook» – це частинка того, що йде від моєї душі. Люди вже впізнають мене по відео. Приємно, коли підходять і кажуть: «Це твій стиль».

У мене є три позиції, що дають мені натхнення: люди, відеофільми та музика з природою. Багато викладачів, які надихають. Мені дуже подобається, коли з нами розмовляють не лише за навчальним планом. Я навіть записую такі висловлювання викладачів, потім перечитую їх. Це те, що може мотивувати.

Стараюся шукати позитив у всьому. Не треба в серці тримати образ, це зайвий вантаж, що не дозволяє розвиватися. Так, я теж з баягузок. Скажімо, й нині боюся виступати перед людьми, висловлювати власну думку, хвилююся про те, що люди подумують у відповідь на якусь мою дію. Це типово. Але ж якщо я не спробую, звідки буду знати?

Хочу, аби студенти та й викладачі також не зациклювалися лише на роботі та навчанні. Так – це серйозно, відповідально, але потрібно й повинно бути. Це на протипагу цьому не повинні забувати, що життя – одне, як банально б це не звучало. Навіщо перетворювати його в рутину? Ти нещасливий? Тоді навздо все те, що робиш? Треба зупинитися, задуматися й почати робити те, що принесе щасливі миті.

Хочу, щоб студенти не втрачали ті можливості, що в нас є, а можливостей у нашому університеті безліч! Звісно, вони не даються на тарілочки, треба стукати, треба пробувати. І в мене було багато випадків, коли не вдавалося. Я людина активна, але тричі не проходила у студентський парламент, і для мене це було дуже образливо. Та все одно це не заважає мені бути активною. Хочу також, аби якомога більше викладачів, які бачать, що є студенти, які прагнуть спробувати творити щось нове, підтримували їх, мотивували. Позанавчальна робота потрібна! Ні, не для того, аби досягти успіху в навчанні, а радше в житті. Життя одне й ним треба насолоджуватися сповна.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

ОБ'ЄКТИВ

Артем ЛИМАР, Гліб ЄЛІЗАРОВ, Мирослав КУЗЬМА, студенти фармацевтичного факультету; Наталія МАКОГІН та Анастасія ЛИТВИН, студентки медичного факультету

Фото Миколи ВАСИЛЕЧКА

Цього разу до нашої «Вітальні» запросили завідувачку кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою ТНМУ, професорку Світлану Михайлівну Марчишин. Вона – автор і співавтор майже 500 наукових праць (серед яких сім монографій, три підручники, в тому числі – один національний, один словник-довідник з екології), чотирьох навчальних посібників. Моє знайомство із Світланою Михайлівною відбулося доволі давно, отож розмова вийшла тепла та душевна. Понад тридцять років її життя нерозривно пов'язані з нашим університетом, присвячені плідним дослідженням у галузі фармакології та фармакогнозії, шляхетній місії підготовки фахівців фармацевтичної галузі та майбутніх лікарів. Спілкуючись зі Світланою Михайлівною, розпитую про наукові інтереси, наставників, які відіграли важливу роль в її становленні, та про дорогих серцю людей.

«ЖОДНОГО РАЗУ НЕ ПОШКОДУВАЛА ПРО ВЛАСНИЙ ВИБІР»

– Світлано Михайлівно, розпочнімо з розмови про ваше особисте. Гадаю, й студентам буде цікаво дізнатися більше про свою улюблену професорку. Як обирали професійний шлях, де зростали та що вам до душі поза межами університетських аудиторій? Але спершу про ваші родинні корені...

Батько – Михайло Казимирович ШЕВЧУК, мама – Галина Григорівна з доньками Світланою, Людмилою, Наталією (1971 р.)

– Моя мала батьківщина – містечко Хоростків на Тернопільщині: тут минуло моє дитинство, шкільні роки. Тут моя батьківська хата, в якій живе моя мама. Нас у сім'ї – троє. Я маю двох сестер, які також пов'язали своє життя з медициною та фармацією. Одна – завідувачка відділення реабілітації в одній з поліклінік Львова, міський фізіотерапевт, друга займається практичною фармацією. Батьки жодного стосунку до медицини та фармації не мали. Мама закінчила Львівський технікум харчових технологій і за скеруванням приїхала на роботу на спиртзавод до Хоросткова. Працювала завідувачкою лабораторії, де й познайомилася з батьком. Батько був місцевим, пройшовши всю війну, повернувся додому й теж працював на цьому підприємстві. Згодом вони побралися. У нас була надзвичайно дружня та гарна родина, саме той тандем, коли всі навколо щасливі. Зростали ми у любові. Батьки завжди були разом: на роботі, в побуті, спільно вирішували всі життєві питання. Здавалося, ніщо не може порушити цю сімейну ідилію. Але батько захворів і згодом помер. Для мене

це стало великою трагедією. Я важко пережила смерть тата.

Щодо мого навчання, то я була здібною ученицею, закінчила школу із золотою медаллю. В ті часи медалістів було небагато, наприклад, у нашому випуску лише троє – я, моя товаришка та ще один хлопець, який нині мешкає у Львові, став військовим лікарем. Я мала гарні знання з української мови та літератури, добре писала твори, тому мені пророкували майбутнє, пов'язане з філологією. Пригадую, як вчителі та директор школи, філолог за фахом, Михайло Степанович Гук радили вступати до

Кременецького педагогічного інституту на філологічний факультет. Але я обрала кардинально протилежний фах. Адже дві товаришки моєї мами були провізорами: одна працювала в Копичинцях завідувачкою аптеки, друга – в Тернополі. Я дуже любила їздити з мамою до аптек. Особливо мене приваблювала тамтешня атмосфера: полиці, на яких вишиковувалася

З чоловіком Ярославом Гнатівичем МАРЧИШИНИМ (1974 р.)

Професорка Світлана МАРЧИШИН:

житті. Як навчалися майбутні фармацевти? Наука важко давалася?

– Хоча й дисципліни на фармацевтичному факультеті доволі складні, але навчалися з легкістю, можливо, тому, що з 12 студентів нашої групи десять мали золоті та срібні медалі, тобто володіли зі школи базовими знаннями. Відпочивали також усією групою, багато подорожували Карпатами, насолоджувалися природою в Яремче, Брюховичах, а також один до одного в гості часто навідувалися. Наші

неймовірна кількість скляночок, пляшечок з різними ліками. В ті часи аптекарі багато лікарських засобів виготовляли власноруч. Усіх і не перелічити: мазі, порошки, капсули, емульсії, суспензії, настої, порошки, навіть косметичні креми для жінок. Я уважно та з цікавістю за цим спостерігала. Навіть сам аптечний запах заворожував мене, наче якісь вишукані парфуми. В ті часи професія фармацевта була престижною. Отож обрала фармацію, захотіла стати провізором. Батьки бачили мене лікарем, радили вступати до Тернопільського медінституту, куди, власне, потрапила, але вже значно пізніше. Так, обравши фармацевтичний факультет Львівського медичного інституту, і склавши один іспит на «відмінно», стала студенткою. Відтак, пройшовши професійний шлях від практичного провізора до професора в галузі фармації, жодного разу не пошкодувала про власний вибір. Про це завжди кажу своїм студентам, щоб не відступали від мети, а сміливо зреалізовували власну мрію.

«СТУДЕНТСЬКЕ ЖИТТЯ ВИРУВАЛО, БУЛО НАСИЧЕНИМ І НАДЗВИЧАЙНО ЦІКАВИМ»

– Так розпочався новий, студентський період у вашому

Світлана ШЕВЧУК (перша ліворуч, у першому ряду) на лекції з неорганічної хімії у Львівському медичному інституті (1969 р.)

зустрічі випускників тривають й донині. Ми вже всі люди в зрілому віці, але це не заважає нам зорганізувати студентські «посиденьки». До речі, перша зустріч через шість років відбулася в мене, у Тернополі. Приїхали чи не всі мої одногрупники, хтось з дружиною чи чоловіком, навіть і дітей із собою взяли. Ввечері того дня святкували зустріч у колішньому ресторані «Україна», ділилися спогадами про студентські роки, фотографувалися на пам'ять. Відтоді зустрічаємося чи не щороку: збиралися в одногрупниці в Києві, Львові, їздили в Яремче, Ворохту, Славське, Чернігівщину, відпочивали разом у Буковелі, Почаєві.

У нас було дуже насичене й цікаве студентське життя. Я брала активну участь у громадському житті інституту, у художній самодіяльності. Зі шкільних років грала на бандурі, а в інституті ми зорганізували ансамбль бандуристок. Тодішній ректор медінституту, професор Михайло Даниленко дуже заохочував студентів до творчості. Так я побувала на багатьох сценах. Окрім інститутської, виступала на сцені Львівської опери, і це мене надзвичайно надихало. Також мала нагоду познайомитися за лаштунками з багатьма відомими співаками. У нашому інститутському ВІА ще на зорі своєї виконавської кар'єри співав Іван Попович. Мала щастя зустрітися з Володимиром Івасюком, який

останні курси навчався в нашому інституті, й ми разом бували на студентських вечірках. У нашому гуртожитку також зорганізували танцювальні вечори. Оскільки на фармфакультеті навчалися здебільшого дівчата, то до нас приходили хлопці з медичного, педіатричного, стоматологічного факультетів. Багато з них пізніше поєднали свої долі.

– Як у вашому житті з'явився Тернопіль?

– Мала скерування до аспірантури, бо закінчила інститут з червоним дипломом і на «відмінно» захистила свій дипломний проект, над яким працювала під керівництвом професора В. Крамаренка та доцентки О. Акоюн. Тож мала шанс залішитися в інституті. Вступ до аспірантури розпочинався лише через півроку. Я приїхала до Тернополя й влаштувалася на роботу в аптеку № 122, що на вулиці Юрія Федьковича. У нас

З батьками та сестрою Людмилою у Львові (1961 р.)

був чудовий молодіжний колектив, ним вміло керувала Лілія Петрівна Титар, яка була мудрим наставником, авторитетним фахівцем, доброзичливою та чуйною людиною. Саме вона стала моїм першим провідником у професії й прищепила любов до фітотерапії, адже володіла ґрунтовними знаннями, знала тонкощі, особливості, старовинні рецепти лікарських рослин.

«ПЕРЕКОНАНА: ДОБРІ ТРАДИЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ ФАРМАЦІЇ МАТИМУТЬ ПРОДОВЖЕННЯ»

– У свідомості людей ще здавна сформувався погляд на аптеку, як на храм здоров'я, місце, куди йдуть за надією, вірою. І вам пощастило працювати в цій аурі компетентності, високого професіоналізму. Як оцінюєте нинішнє життя аптечних закладів?

«ДВА КРИЛА МОГО ЩАСТЯ – ФАРМАЦІЯ Й РОДИНА»

– Шкода, що екстемпоральне, тобто виготовлення лікарських засобів за індивідуальними прописами лікаря, яке було в кожній аптеці, відійшло в минуле. Тоді це було так: пацієнт приходив з рецептом, а провізор першого столу розглядав і таксував його, аналізував дозування, хімічну та фармакологічну сумісність складників і давав фармацевту для виготовлення.

У часи, коли я працювала в аптеці, в нас були постійні відвідувачі, які їхали до нас через усе місто, щоб проконсультуватися зі своїм провізором, віталися з нами на вулиці, спілкувалися. Пригадую, як одна поважна пані, якій було вже далеко за 80, уподобала косметичний крем для обличчя, що ми виготовили для її значно молодшої подруги. Але бажаного ефекту цей засіб на її зморшки, звісно, не справив, про що вона двічі наголосила моїм колегам. На третій раз «спілкуватися» з відвідувач-

(Зліва направо): доцентка Галина КРИЦЬКА, професорки Надія ПАСЕЧКО, Надія ЯРЕМА, Світлана МАРЧИШИН, доцентка Олександра АНДРІЙШИН (2016 р.)

щоб привернути увагу до постаті провізора, його важливої ролі на сучасному ринку фармацевтичних послуг.

Переконана: добрі традиції вітчизняної школи фармації будуть мати продовження, але вже в новому сучасному вимірі.

– **Уже багато років ви пра-**

речі, з науково дослідним інститутом у Москві я ще тривалий час підтримувала професійні зв'язки: ми спілкувалися, консультувалися, обмінювалися досвідом. Коли працювала над кандидатською дисертацією під керівництвом професора Миколи Петровича Скакуна, сировину культивованого виду арніки листяної для фармакологічних досліджень надали мені саме у ВІЛАРі. Також вони поділилися зі мною розсадою арніки листяної, яка є аналогом арніки гірської, що в Україні занесена до Червоної книги. Я вперше в Україні арніку листяну ввела в культуру, про що свідчать мої публікації. Ми й зараз на аптекарському городі університету культивуємо цю рослину.

– **Звідки бере початок ваша трудова біографія в нашому університеті?**

– Тодішній ректор медичного інституту Іван Іллєч Гетьман часто навідувався до аптеки № 122, я була знайома з ним. Він якраз шукав кандидатуру на посаду завідувача аптечним складом інституту й запропонував мені цю посаду. Мала велике бажання займатися наукою, тому прийняла цю пропозицію. Згодом долучилася до наукової школи відомого вченого-фармаколога, професора Миколи Петровича Скакуна. Під його керівництвом 1983 року в І Московському медичному інституті імені І.М. Сеченова захистила кандидатську дисертацію на тему «Способи виділення фенольних сполук арніки гірської і арніки листяної, їх фармакодинаміка і

ефективність при ураженнях печінки». Деякий час я працювала на кафедрі фармакології в медінституті на посаді асистента.

13 років трудилася у Тернопільському педагогічному інституті: спочатку на підготовчому відділенні, а згодом – на природничому факультеті, викладала екологію, фізіологію рослин, екологію людини. 1993 року отримала звання доцентки. В ці роки вийшла моя книга «Словник основних екологічних термінів і понять». Українською мовою це було одне з перших видань у вільній Україні з цієї тематики. В ньому скомпонувала інформацію про екологічні проблеми, що існують на нашій

лефонував проректор, професор Ігор Романович Мисула та сказав, що ректор, професор Леонід Якимович Ковальчук хоче зі мною поспілкуватися щодо створення фармацевтичного факультету. Я була єдиним кандидатом фармацевтичних наук на Тернопільщині, тому вирішила погодитися на пропозицію ректора. Спочатку не мала наміру залишати педінститут, де працювала на кафедрі загальної біології під керівництвом професора Василя Васильовича Грубінка. В нас були дружні стосунки в колективі, ми спілкуємося й тепер.

Прийшовши до Леоніда Якимовича з упевненою думкою відмовитися від цієї пропозиції, я вийшла з його кабінету вже з усвідомленим бажанням працювати над створенням фармацевтичного факультету. Вочевидь він мав такий дар – переконувати, а в мене завжди був потяг до чогось нового та незвіданого. Звісно, фармація – це було моє, тому, мабуть, й не відмови-

Професорка Світлана МАРЧИШИН з професором Казімежем ГЛОВНЯКОМ і докторантами Соломією КОЗАЧОК та Альоною САВИЧ на конференції у Медичному університеті в Любліні (2012 р.)

планеті, приміром, поняття озонної діри, парникового ефекту, антропогенних факторів, тобто всіх цих термінів, які використовують в екології.

«ЗА ЧАС РОБОТИ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ МЕНІ ВДАЛОСЯ СФОРМУВАТИ СВОЮ НАУКОВУ ШКОЛУ»

– 2000 рік став для мене знаковим – я знову повернулася до Тернопільського медінституту (тоді – академії). Хоча й співають, що двічі в одну річку не ввійдеш, але це не про мене. Пригадую той день, коли мені зате-

лася. Так з першого січня 2000 року я повернулася в медичну академію та зробила разом з ректором усе, щоб фармацевтичний факультет запрацював. Це був складний період: ліцензування, міністерські погодження документів, добір і запрошення кадрів з інших вишів, створення кафедр, програм. Ми розгорнули серйозну агітаційну роботу, багато їздили Україною, щоб зробити перший набір студентів. 1 вересня 2000 року фармацевтичний факультет медакадемії прийняв своїх перших студентів, а я стала першим деканом. Аж не віриться, що минуло вже стільки літ і наступного року святкуватимемо ювілей. За ці роки я пройшла шлях від доцентки до професорки та завідувачки кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою, яку очолюю вже десять років. Щаслива, що тоді не побоялася труднощів і ризикнула, повернулася у свій фах, своє середовище, в якому мені комфортно. Я викладаю дисципліни, які мені особливо до душі, – фітотерапію та фармакогнозію, що є фаховою фармацевтичною дисципліною, наукою про лікарські рослини, лікарську рослину сировину. Дуже люблю спілкуватися з молоддю, готуюся до кожного заняття, лекції, щоб бути цікавою студентам, дати їм розуміння того, яку важливу роль у лікувальному процесі відіграють рослинні препарати (фітопрепарати).

(Продовження на стор. 8)

Засідання кафедри фармакології веде професор Микола СКАКУН (1982 р.)

кою відправили мене. Я з такою пристрасною розповіддю, який це чудовий крем, які необхідні чудодійні складники ми додали,

(Зліва направо): професорка Світлана МАРЧИШИН, професорка Світлана ДРОГОВОЗ, професор Іван ЧЕКМАН (2010 р.)

що вона повірила. І що ви думаєте? Вже наступного дня прийшла ця пані і з порогу радісним голосом вигукнула: «Можете, якщо хочете! На десять років помолодшала!». От і виходить, мав рацію Сократ, коли казав, що словом можна людину піднести до небес, але можна й убити... Цю історію, розповіла,

цюєте у галузі фармації. Як і де зародилася ця любов до вивчення лікарських рослин?

– На третьому курсі інституту ми проходили практику з фармакогнозії й мене захопив цей напрямок фармації. В інституті мала можливість поїхати на практику в найвідоміші ботанічні сади колишнього Союзу. Так побувала в місті Кобулеті в Аджарії (Грузія), на Полтавщині у Лубнах. Там розташований відомий в Україні інститут лікарських рослин. Мала можливість, як краща студентка факультету, проходити практику у Всесоюзному інституті лікарських рослин (ВІЛАР) у Москві. І ніні це – один з провідних науководослідних закладів, де вирощують велике розмаїття лікарських рослин. Проходила практику під керівництвом відомого вченого, професора Любові Яківни Ладної. За місяць практики дізналася багато про лікарські рослини світу, особливості їх вирощування, освоїли методики інтродукції та культивування лікарських рослин.

Так розпочалася моя фахова біографія. Почала цікавитися фармацевтичною наукою, провела доволі багато часу в провідних бібліотеках Львова, Києва, Москви, читаючи наукові та науково-популярні статті про лікарські рослини, збираючи старовинні народні прописи. До

Професорка Світлана МАРЧИШИН на засіданні опорної кафедри у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького (2007 р.)

ПРОФЕСОРКА СВІТЛАНА МАРЧИШИН: «ДВА КРИЛА МОГО ЩАСТЯ – ФАРМАЦІЯ Й РОДИНА»

(Закінчення. Поч. на стор. 6-7)

Окрема сторінка мого наукового життя пов'язана з Національним фармацевтичним університетом. Уперше переступила поріг цього вишу 1977 року, де познайомилася зі Світланою Мефодіївною Дроговою, випускницею та почесним професором ТНМУ. Дуже пишаюся нашими теплими дружніми стосунками з цією видатною вченою-фармакологом, моєю наставницею у житті, людиною з великою лігери. В цьому університеті я познайомилася зі своєю науковою консультанткою – професоркою Ларисою Василівною Яковлевою. Саме за її підтримки я захистила докторську дисертацію. Тут я знайшла своїх однодумців, друзів, з якими спільно працюємо для розвитку фармацевтичної науки. Вже десятиліття я є членом спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій з фармакології при НФаУ.

Пишаюся, що мені вдалося сформулювати свою наукову шко-

У сімейному колі на Різдвяні свята (2019 р.)

уковій думці та продовжать мої починання.

– У вас є коронний фіторецепт? Актуальне для нинішньої пори року питання – чим запобігаєте застуді?

– Для своєї сім'ї з профілактичною метою готую трав'яний чай, до якого додаю суцвіття чор-

ни, процидую, а потім вже можна вживати – з медом, цукром, як кому смакує.

«БАТЬКІВСЬКИЙ ДОРОГОВКАЗ – «РОБИТИ ЛЮДЯМ ЛИШЕ ДОБРО» НАМАГАЮСЯ НЕСТИ ПО ЖИТТЮ»

– Що додає натхнення у роботі?

– Моя родина. Це найкращий подарунок долі. З чоловіком познайомилися ще коли вступали до медінституту. У мене було дві довгих розкішних коси, от він мене й помітив. Не вірився, що вже 46 років разом. Ярослав Гнатівич закінчив педіатричний факультет Львівського медичного інституту. Працював спочатку педіатром, а потім багато років очолював нефрологічне відділення обласної дитячої клінічної лікарні. До речі, він пропрацював у цій лікарні все своє трудове життя, звідти пішов на пенсію. Донька Надія – кандидат педагогічних наук, працює на кафедрі української мови в нашому університеті, а син закінчив ТНЕУ, захистив кандидатську дисертацію, він кандидат економічних наук. У мене двоє внуків – моє найбільше щастя, вони в мене на перших позиціях. Старший Юрко найбільше чекає мене з відряджень чи із засідань спецради у Харкові, бо обов'язково везу йому якісь подарунки. Він завжди точно знає, куди і коли я їду, коли повернуся. Тішуся, що

в мене теплі й щирі взаємини із сестрами, ми тісно сплетені між собою думками, вчинками, поглядами, життєвою позицією. Це – мамина школа, її наука – цінувати щирість людських стосунків. До слова, моїй мамі 91 рік. Мені пощастило: я і бабуся, і донька водночас. Я часто буваю у Хоросткові, де вона мешкає із сім'єю сестри. Це

місце, яке додає мені сили, радості та життєвої енергії. Знаєте, як приємно на Святий вечір поспішати до мами на вечерю, а на Великдень зібратися усією дружньою родиною та святкувати з відчуттям постійної матиної турботи й ласки.

– Яким справам віддаєте перевагу у вільний час?

– У мене робота – на першому місці. Люблю в тиші посидіти, поміркувати, спланувати майбутнє наукове дослідження, написати статтю чи прочитати розділ майбутньої праці, тому часто після робочого дня в моєму кабінеті горить світло. Люблю актив-

до нас у гості, чоловік їздив з ним на Ланівеччину, на батьківську хату, бував він і в його Київській майстерні. Коли художник приїздив до нашої оселі, то просив приготувати йому картоплю з квашеними помідорами й огірками, він, до речі, дуже невибаглива в побуті людина, хоча й увійшов до списку «ста геніїв світу». Пан Іван подарував нам дві картини, виконані у техніці «пльонтанізму».

Ще один вид мого відпочинку – це спілкування з моїми друзями, яких, на щастя, назбирала протягом життя. Це – мої одногрупниці, з якими крокую жит-

Світлана МАРЧИШИН із сином Назаром, зятем Віктором, внуком Юрієм і донькою Надією (2014 р.)

но відпочивати: подобається подорожувати Україною та Європою, відкривати для себе нові місця. Вже кілька років поспіль оздоровлююсь у м. Хайдусоболо (Угорщина), рекомендую всім читачам спробувати для себе цю унікальну місцину. Раніше разом із сім'єю часто відпочивали в Криму, на Кавказі, у Карпатах, звідки родом мій чоловік.

До речі, Ярослав Гнатівич змоду захоплюється мистецтвом,

колишні та теперішні колеги, з якими радо зустрічаємося, обмінюємося професійними й сімейними здобутками, ділимо разом радість і горе, підтримуємо один одного. Люблю та маю з ким співати українських пісень, яких знаю багато, згадувати пісні своєї молодості.

Окремий вид мого відпочинку – поїздки зі студентами та викладачами у цікаві місця України. Щороку відвідуємо ботаніч-

(Зліва направо): Надія МАРЧИШИН, художник Іван МАРЧУК, громадський діяч, мистецтвознавець Ігор ГЕРЕТА, Світлана МАРЧИШИН, Наталія ШЕВЧУК (1992 р.)

зокрема, живописом, поезією. Тож наше сімейне життя проходить в оточенні людей мистецтва. Ми активно відвідували творчі вечори, імпрези, концерти, зустрічі, виставки. Часто в нашому домі гостинно приймали видатних людей України: кобзаря Миколу Литвина, Ігоря та Оксану Білозірів, Дмитра Павличка, Левка Крупку, Ігоря Герету, Богдана Хаварівського, тернопільських митців Дмитра Стецька, Ярослава Новака, Богдана й Ганну Ткачків, Івана Марчука. Раніше Іван Марчук часто приїздив

ний сад ім. М.Гришка в Києві, ботанічний сад Львівського медичного університету ім. Данила Галицького та Львівського національного університету ім. Івана Франка, були у Медоборах, на екскурсіях Вінницею, Львовом, Києвом.

– У вас є якесь кредо чи правило, від якого нізащо не відступите?

– Це батьківський дороговказ, який намагаюся нести через життя: «Робити людям лише добро».

Лілія ЛУКАШ

Професорка Світлана МАРЧИШИН з учнями та начальник Державної служби з лікарських засобів і контролю за наркотиками у Тернопільській області Тарас ПРОНІВ на з'їзді фармацевтів України (2016 р.)

лу, маю багато учнів, які продовжують мою справу, займаються дослідженням лікарських рослин. Наразі двадцять моїх учнів успішно захистили дисертації та стали кандидатами наук. Два талановитих науковці під моїм керівництвом працюють над виконанням докторських дисертацій, сподіваюся, що вони успішно захистять свої роботи й поповнять плеяду докторів наук нашого університету. Кожного року на кафедрі виконують багато дипломних робіт з дослідження лікарських рослин. Тішить, що молоде покоління – наші студенти займають призові місця на конкурсі наукових робіт серед інших вишів України. Вже десятиліття співпрацюю з Малою академією наук і також кожного року під моїм керівництвом талановиті школярі отримують високі нагороди в Україні.

У мене чудовий колектив однодумців, з якими робимо одну справу. Вірю, що вони не дадуть згаснути на-

робивців. Ця українська квітка-символ ще й дуже гарний лікар, отож рекомендую її своїм друзям, приятелям, студентам. Чорнобровці покращують імунітет, мають протизапальну, імуностимулюючу, жовчогінну та цукрознижуючу дію, зменшують рівень холестерину. Отож у заварювальний чайничок на літр окропу даю по дві столові ложки квіток ромашки і листків м'яти перцевої, чайну ложку будь-яких плодів з рослин родини селерові (фенхелю, кропу, кмину), двадцять суцвітть чорнобровців. Залишаю настоюватися протягом пів годи-

(Зліва направо): Світлана МАРЧИШИН із сестрами Людмилою та Наталею (2017 р.)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА РІЗНИХ РІВНЯХ НАДАННЯ МЕДДОПОМОГИ

У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Горбачевського відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Перспективи розвитку медичної та фізичної реабілітації на різних рівнях надання медичної допомоги». Захід організували кафедри медичної реабілітації і фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання. У роботі взяли участь провідні фахівці з усіх куточків України, зокрема, з Краматорська, Рівного, Одеси, Львова, Луцька, Івано-Франківська тощо. Під час засідань було заслухано й обговорено 44 наукові доповіді.

З вітальним словом виступив проректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи, професор С.І. Запорожан. Він побажав успіхів і плідної роботи учасникам конференції, безпосередньо звернувши увагу на актуальність тематики заходу.

З привітальним словом виступив головний лікар Більче-Золотецької обласної фізіотерапевтичної лікарні реабілітації заслужений лікар України Любомир Синоверський, який наголосив, що проблема реабілітації та повернення фізичного, психологічного й соціального здоров'я в житті людини нині є актуальною в усьому світі. У своєму зверненні він зазначив, що фах «фізичний терапевт» та «ерготерапевт» внесено до класифікатора медичних професій, а Міністерство

(Зліва направо): проректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи, професор Степан ЗАПОРОЖАН, професор Ігор МИСУЛА

хронічне обструктивне захворювання легень» професор І.М. Григус – в.о. директора Навчально-наукового інституту охорони здоров'я, завідувач кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації Національного університе-

ту водного господарства та природокористування. Про це у своїй доповіді зазначила асистентка кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання Тернопільського національного медичного університету імені І.Горбачевського А.В. Бай.

Професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії ТНМУ імені І. Горбачевського Л.А. Грищук виступив з доповіддю «Реабілітація хворих на туберкульоз, сучасні проблеми».

Природжена клишоногість – складна вада розвитку, при якій зміна зовнішньої форми стопи є виявом патології кісткової, суглобової, нервової і судинної систем нижньої кінцівки. У своїй доповіді доцент кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Тернопільського національного медичного університету імені І.Горбачевського М.Д. Процайло зазначив, що консервативне лікування залишається основним

методом при ідіопатичній природженій клишоногості у дітей.

Доповідь «Застосування артеріальної осцилографії для визначення функціональних резервів системи кровообігу у фізичній терапії» представила доцентка кафедри медичної реабілітації нашого університету Л.О. Вакулєнко.

Тему «Сучасні тенденції кріотерапії в реабілітаційній практиці» висвітила професорка кафедри медичної реабілітації ТНМУ Т.Г. Бакалюк.

Про інноваційні системи у фізичній та реабілітаційній медицині виступив професор кафедри медичної інформатики Д.В. Вакулєнко.

Про корекцію магнієвого балансу в медичній реабілітації та санаторному лікуванні розповів представник компанії «Екобіз» О.А. Янчук. Наголос він поставив на значній потребі магнію в організмі людини.

Від Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка виступила доцентка кафедри фізичної реабілітації М.Г. Аравіцька з доповіддю «Визначення

клас на тему «Застосування сегментарно-рефлекторного масажу при обмеженні функції плечового суглобу різної етіології».

Одним з екзотичних видів масажу поділилася доцентка Н.О. Давибіда. Вона представила методику проведення вогняного масажу, що є безцінним видом лікування пацієнтів, де розслабляються абсолютно всі групи м'язів і зміцнюється імунна система організму.

Майстер-клас з менеджменту функції тазових органів у пацієнтів з ураженням головного та спинного мозку показав О. Левківський з Рівненського реабілітаційного центру «Абіліс».

Від Тернопільської обласної комунальної психоневрологічної лікарні виступила П. Скобляк, яка зацікавила учасників конференції своїм майстер-класом на тему «Відновлення функції ходи після перенесеного мозкового інсульту».

Цікавий був майстер-клас Т.Г. Бакалюк на тему «Діагностичні підходи в реабілітації пацієнтів з патологією колінного суглобу».

Представник центру реабілітації дітей з ураженнями центральної нервової системи М. Віцентович провів майстер-клас з програми раннього втручання в педіатрії.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективи розвитку медичної та фізичної реабілітації на різних рівнях надання медичної допомоги» вже втретє зібрала науковців з усіх провідних закладів, які впроваджують сучасні реабілітаційні технології та методи.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Учасники конференції дійшли висновку, що фізична та медична реабілітація готова до реформування й перші кроки на цьому шляху вже зроблено.

Професорка Оксана ГОРША

ту водного господарства та природокористування.

З темою «Медична реабілітація дітей, хворих на цукровий діабет I типу із супутніми ангіо- та нефропатіями нижніх кінцівок» виступила доповідач з ДП «Український науково-дослідний інститут медицини транспорту МОЗ України» – к.мед.н. В.С. Волянська.

Про принципи та методи медичної реабілітації осіб з високим рівнем психогенного стресу доповіла професорка кафедри фізичної та медичної реабілітації, завідувачка клінічним відділом медичної реабілітації ДП «УКР НДІ МТ» О.В. Горша.

Керівник Волинського центру допомоги учасникам АТО й членам їхніх сімей та завідувач кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, професор Ю.Є. Лях виступив з темою «Особливості підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в умовах класичного університету», де виклав своє бачення щодо цієї теми.

Фізична терапія та ерготерапія спрямовані на виховання нової генерації фахівців за міжнародними стандартами для створення сучасної системи реабілітаційної медицини в Україні.

Кандидат меднаук Вероніка ВОЛЯНСЬКА

Доцентка ТНМУ Людмила ВАКУЛЕНКО

ефективності програми немедикаментозної корекції стану здоров'я з морбідним ожирінням».

У своїй доповіді «Сучасні підходи до призначення та проведення масажу в фізичній та реабілітаційній медицині» завідувачка фізіотерапевтичного відділення та кабінету ЛФК Тернопільської університетської лікарні Н.Я. Брикса звернула увагу на те, що реабілітаційні послуги «набирають обертів» і є цілком закономірною тенденцією. Саме зараз Україна посту-

Завідувачка фізіотерапевтичного відділення та кабінету ЛФК Тернопільської університетської лікарні Наталія БРИКСА

охорони здоров'я України реорганізує чинну нормативну базу, щоб створити робочі місця в закладах для таких фахівців.

Перше пленарне засідання розпочав професор І.Р. Мисула з доповіддю «Реалізація програми Еразмус+ у ТНМУ – шлях до впровадження європейських стандартів навчання магістрів фізичної реабілітації».

Зі спільною доповіддю від п'яти науковців різних вищих навчальних закладів України виступив професор В.М. Сокрут. Тема доповіді «Вегето-гомеостатична теорія здоров'я».

Зацікавив слухачів своєю доповіддю «Концептуальні основи фізичної реабілітації хворих на

Дарія ПОПОВИЧ, професорка ТНМУ, Наталія ДАВИБІДА, доцентка

ДЕНЬ ФАХІВЦЯ

БІБЛІОТЕКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ НЕОБХІДНІ!

У затишній читацькій залі бібліотеки Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського відбувся День фахівця для працівників книгозбірень різних видів на тему «Місце бібліотеки і роль читання в житті молоді й студентів». У заході взяли участь керівники та спеціалісти бібліотек вищих навчальних закладів Тернополя, а також обласної універсальної наукової бібліотеки й обласної бібліотеки для молоді, які ділилися з колегами своїми напрацюваннями, проблемами та досвідом.

Музичним дарунком для присутніх стали талановиті виступи студентів Тернопільського музичного коледжу ім. Соломії Крушельницької. Привітали бібліотечних фахівців директор обласної універсальної наукової бібліотеки Василь Вітенко та про-

ректор з наукової роботи ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського, заслужений діяч науки і техніки України, доктор біологічних наук, професор Іван Кліщ.

«Інтернет — майданчик передусім для досвідчених людей. Знайти там необхідне може лише той, хто відає, що саме він шукає та як правильно це знайти. Адже в інтернеті стільки всього непотрібного, що людина, яка не має досвіду, у своїх пошуках може піти манівцями й отримати зовсім не те, що вона шукає, — зокрема, слушно зауважив Іван Миколайович Кліщ. — Основним джерелом передачі знань все-таки є

книга. У великих університетах бібліотека — один з основних його підрозділів. Ми також дотримуємося цього постулату, тож стараємося приділяти нашій книгозбірні велику увагу, максимально її забезпечити. Кошти, що виділяють на закупівлю сучасної літератури, — досить вагома частка з бюджету університету, але робимо це свідомо, адже сучасні методи навчання, сучасні підручники, які постійно оновлюють, повинні бути доступні нашим студентам, інакше молодь не буде конкурентоспроможна на ринку праці. Тішимося, що в нас є чудовий колектив бібліотеки, який підтримує все передове й постійно розвиває бібліотечну галузь».

Університет — будь-який, в будь-якій країні — це бібліотека в центрі та будівлі навколо неї. Ця думка стала наскрізною у ви-

читання у студентському середовищі. За результатами дослідження Олена Ярославна дійшла таких висновків:

- студенти ТНМУ активно користуються послугами університетської бібліотеки;
- основними мотивами звернення студентів ТНМУ до бібліотеки є пошук інформації, необхідної для навчання й наукової роботи, та отримання літератури для підготовки до іспитів. Водночас важливо й те, що в університетській книгозбірні створені комфортні умови для навчання й проведення цікавого дозвілля;
- більшість студентів ТНМУ надають перевагу електронним чи друківаним виданням і читають у різних форматах. Утім, для багатьох основним джерелом інформації є саме друкована книга;
- читання, обумовлене навчальною діяльністю, займає провідне місце у структурі інформаційних потреб студентів ТНМУ. Більшість з них вважають читання засобом навчання, самоосвіти та самовдосконалення;
- хоча читання як необхідна умова навчання — важливий пріоритет у виборі літератури сучасних студентів-медиків, але коло їхніх читацьких уподобань не обмежується лише навчальною літературою;
- переважна більшість сту-

дентів ТНМУ знаходить потрібні їм книжки в університетській бібліотеці.

Приємно зазначити, що всі опитані студенти переконані: бібліотеки у сучасному світі необхідні! У коментарях до цього питання респонденти зазначали, що книгозбірні потрібно активно популяризувати.

«Щоб залишатися потрібними сучасним студентам, — підсумувала Олена Проців, — університетські бібліотеки повинні оновлювати та удосконалювати існуючі та впроваджувати нові форми й методи роботи, активно використовувати новітні технології, підвищувати кваліфікацію бібліотечних фахівців, але не змінювати при цьому своєї головної функції — бути гарантми загальнодоступної інформації».

У рамках заходу працівники бібліотек розглянули багато актуальних тем. Зокрема, цікавим і неординарним був виступ директора бібліотеки ім. Л. Каніщенка ТНЕУ Казимира Вольного «Non progredi est regredi (Не йти вперед, означає йти назад)». У своїй доповіді він торкнувся ос-

новних проблем усіх бібліотек: недостатнього фінансування, недосконалого законодавства про бібліотечну справу, зниження цікавості до книги й читання та розглянув шляхи їх вирішення.

Директор наукової бібліотеки ТНПУ ім. В. Гнатюка Ірина Чайка розповіла про роботу бібліотеки цього ЗВО щодо інформаційного забезпечення навчальної та науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти також на основі соціологічного опитування, проаналізувавши відвідуваність університетських бібліотек і роль книги (як наукової, так і художньої) у житті студентів ТНПУ.

Завідувач відділу інформаційних технологій та електронних ресурсів Тернопільської обласної бібліотеки для молоді Борис Кобильник у своїй доповіді «Застосування омніканального маркетингу в бібліотеці» поділився з колегами, чим зацікавити сучасне покоління та як його «заманити» до бібліотеки. На його думку, це передусім курси: ораторського мистецтва, лідерства, іноземної мови; веб-програмування, а також звукозапис, робототехніка, йога.

Загалом дуже цікава та насичена програма заходу допомогла присутнім знайти рішення щодо багатьох актуальних питань і спонукала до пошуку нестандартних відповідей на запитання, що їх ставлять перед бібліотечною галуззю виклики сучасного світу.

Анна СТАХУРСЬКА

НЕЗАБУТНІ

І ПАМ'ЯТНУ ДОШКУ ВІДКРИЛИ, І КНИЖКУ ВИДАЛИ

У селі Красна Тячівського району, що на Закарпатті, відкрили пам'ятну дошку лікарю-хірургу, поету-піснярю, заслуженому винахіднику України Іванові Чонці. Меморіальна дошка з'явилася на будівлі школи, в якій учився Іван Іванович.

Сільська голова Марія Михайлівна Носа відкрила захід та сказала багато щирих і теплих слів про талановитого односельця. Виступила і я, як дружина, та учні школи, які читали вірші Івана Чонки. Подія зібрала багато мешканців Красною, як молодих, так і людей поважного віку. Гарно відгукувалися про І. Чонку вчителька-філологиня Ганна Сойма, однокласниця, яка вчителює у цій школі, Наталя Трайтли, вчителька Василина Сойма, двоюрідна сестра І. Чонки — Марія Чонка, друг Іван Носа, який на знак доброї пам'яті подарував великий кошик квітів, інші вчителі та односельці. Сум ув очей і жаль за своїм другом Іваном Чонкою переживав Іван Савула, між якими дружба була нарівні рідних братів. Були і сльози, і співчутливі слова, і

гордість, що в їхньому селі жив і вчився, був для багатьох краян лікарем-рятівником від важких недуг Іван Іванович Чонка.

Сьогодні я прокинусь до зорі, В душі весна і хочеться співати. Ви зустрічайте, земляки мої, Коли я приїжджаю у Карпати. Коли я згадала ці слова з пісні Івана Чонки, то одна жінка мені відповіла: «Тепер він буде завжди зі своїми односельцями, лише жаль, що закарбований у граніті та нікуди від нас вже не

поїде». Так, Іван Чонка завжди буде серед своїх рідних людей, буде у спогадах у книжці «Про що шепотіла Тересва...», яку я написала про свого чоловіка та яку читатимуть країни.

Принадно згадаю про книжку, яка побачила світ за фінансової допомоги медичного університету в особі ректора Михайла Корди та лікарів-колег. У ній йдеться про працю та дозвілля, про життя Івана Чонки як лікаря, батька, чоловіка, друга... Книжка має майже 400 сторінок, щедро насичена світлинами з особистого архіву чоловіка та мого, тому її можна назвати книгою-альбомом. Це — моя чергова офіра перед пам'яттю Івана. На обкладинці фото річки та рідного села І. Чонки.

Тому ще раз щиро вдячна всім, завдяки кому книжка «Про що шепотіла Тересва...» вийшла у світ. Хочу також подякувати за участь у відкритті пам'ятної дошки на будинку, де жив І. Чонка у Тернополі, за можливість провести в медуніверситеті пам'ятний концерт до роковин лікаря й поета.

А Тересва — це річка, яка протікає повз смерекову хату Івана Івановича у Карпатах і втікає у Тису. Наслухати шепіт річки дуже любив чоловік і частенько казав: «Чуєш, Люсику, як шепоче Терес-

ва?». Справді, і річка, і чудові краєвиди Карпат просто зачаровують. А ще її назва для мене асоціюється зі святою Тересою. Тому назва книжки прийшла на думку зразу й не змінювалася.

Нехай пам'ять про Івана Чонку живе серед його односельців, у серцях своїх друзів, і з якими працював, і з якими дружив та ділився сокровеним...

Іванове тіло дісталось тернопільській землі, а душа назавжди буде у рідних Карпатах, де гори оповиті нерукотворною красою барвистих кольорів, де сосни сягають неба, де черпав натхнення і

часто брали початок вірші та пісні поета, і куди справжній гуцул так квапився за першої ж нагоди.

Пам'ятаймо про тих, яких вже немає серед нас, та любімо тих, які є поруч.

Леся ЛЮБАРСЬКА,
членкиня Національної
спілки письменників
України

НЕСУГОЛОСНИЙ СВОЇЙ ДОБІ

В українській поезії першої половини ХХ ст. творчість Володимира Свідзінського стоїть цілком окремішно. Він не прагнув стати «визначним радянським поетом», а залишався просто поетом, одним з найтонших ліриків, що видавався разюче несуглоосним своїй добі. Про вірші Свідзінського Василь Стус у статті «Зникне розцвітання особистості» написав так: «Його вірші — наскрізь асоціальні, сповнені якоїсь таємничої самодостатності без будь-яких зовнішніх намірів. Ці вірші існують так, як існує дерево, камінь, вода. Вони сповнені самих себе і ніби створені виключно для автора. Це просто знаки його особистої певності й самоутвердження». Французький славіст Еммануїл Райс про Свідзінського та його творчість висловився таким чином: «Свідзінський для мене — найпотрібніший з українських поетів. Хлебніков говорив: «Поезія — це як подорож. Вся справа в тому, щоб побувати там, де перед вами ще не був ніхто». Світ Свідзінського — це країна, де ще не ступала людська нога, країна, що вражає своєю новістю та незвичністю. Занурившись в неї, не знайдеш доріг назад. Ця країна — найзаповітніша прабабківщина нашої душі, така далека, така глибока, що лише велике чародійство могло злегка відкрити її для нас».

Перша збірка поезій Свідзінського «Ліричні поезії» вийшла 1922 р., коли поетові виповнилося 37 років. Програмний вірш «Вже хутко день. Сховався місяць...», який відкриває збірку, закінчується строфою:

*О ні, не буде кар і помсти
І не проллється кров:
В очах зірниць світової
Любов, одна любов.*

У вірші поет висловлює думку, що на зміну революційним подіям, про які він символічно мовить у попередніх строфах, в країні запанує християнська любов. Що ця любов саме християнська говорить вірш «О Боже, не дай загубити ключі...»:

*О Боже, не дай загубити ключі
Від сонця, від серця Твого
огняного,
Бо тяжко і страшно вночі
У кривавому хаосі світу земного.*

Але дай, щоб духовний мій зір
Убачав перед себе щохвили,
Як пасмо сіяючих гір,
Верховини Твоїї одвічної цілі.
Поет просить те, чого найбільше потребує, — духовного зору. У вірші привертає увагу символ «огняного» Божого серця. Загалом архетип вогню є одною з домінант поезії Свідзінського:

*В полум'ї був спервовіку
І в полум'ї вернуся знову...
І як те вугілля в горні
В бурхливим горінні зникає,
Так розімчат, розметають
Сонячні вихори в пасма
блискучі
Спалене тіло моє.*

У цих словах Василь Яременко побачив пророцтво поета про свою смерть. 18 жовтня 1941 року у селі Непокрите, що на Харківщині, Свідзінського разом

з іншими арештантами енкаведисти спалили живцем.

Поет прагне духовним зором побачити верховини Божої цілі та розгадати таємницю творення:

*Як любив я з дитячих літ
Твої памєги, скелі, гаї,
І веселки блискучий зліт,
І зоряні тканки Твої*

*І в замисленім смутку їх
красоти
Як я часто вгадати хотів
Те, про що мріяв Ти,
І чого не створив.*

Для такої високої мети поетові потрібні тиша, самотність, мовчання труд:

*Холодна тиша. Місяцю
надламаний,
Зо мною будь і освяти печаль
мою.*

*Вона, як сніг на вітах,
і осиплеться.*

Три радості у мене неоди́мані:
Самотність, труд, мовчання.

Володимир СВИДЗИНСЬКИЙ

*Туги злобної
Немає більше. Місяцю надламаний,
Я виноград відновлення у ніч
несу.*

На мертвім полі стану помоли-
тися,
І будуть зорі біля мене падати.
Самотність і мовчання стають
визначальними цінностями по-
ета, вони є «ключем» до його
медитативно споглядальної та
водночас глибоко чуттєвої
поезії.

Елеонора Соловей зауважила
питому близькість Свідзінському
тези Рудольфа Штайнера про
необхідність звільнення від усь-
ого тягаря досвіду й уявлень, про
вироблення здатності зустрічати
мить життя чистим і необтяже-
ним — про безпередумовне
сприйняття світу. Поет верстав
свій шлях світопізнання від трьох
першопричин життя: води, вог-
ню й любові — наскрізних архе-
типів у всій його поезії. Русийна
сила буття — любов у поета все-
охопна і повсюдна, поет вірить
«що в час, як ми спимо, не спить
любов» (вірш «О, коли б дощ
пішов вночі...») та невтомно тво-
рить «мрійну казку свою про
любов»:

*Моя радість самотня
й загублена,
Як цвіт ірису в комиші.*

*Ні від кого я в дар не беру її,
Самосівом зринає в душі.*

*Мерехтять потаємно і трудно,
Як світло зірниць уночі
Та ніхто не шукає привіту
в мене,
І скарб мій — більше нічий.*

*Я живу в покинутім теремі.
Запалю найясніші вогні,
Жду — немає нікого.
А в темряві
Сни чудовні лєстять мені.*

*Все пишу на погаслому попелі
Мрійну казку свою про любов.
Слова безумні зриває негода,
А я креслю їх знов і знов.*

*Або музику, повну благання,
Вкладаю в слова неказані,
Що падають, як зоряні
промені,*

*Крепом темряви перев'язані.
Проникнення поета в сутність
світотвору найчастіше
відбувається на лоні при-
роди в тиші та на самоті,
але не для психоаналізу,
а для медитації та зустрічі
з новим і незнаним:
Я буду шукати тиші.*

*Тиша на заводях ставу
Стелить листя кругляве.
Тихосте, тише, по чому
Пізнати близькість
твого дому?*

*По вогні, що не гнеться
од вітру,
По сонних пушинках на
рівнім піску*

*Чи по чорних колонах
смарагдом прояснених?
— Ні по колонах, ні по
вогні,
Ні по пушинках на
рівнім піску,*

*А так:
Будеш один на луці,
І зійде ранок на правій руці,
І промовить голосом
лядвенець рогатий,
Що сплітає золотаві китиці в траві*

*«Тихий Дунай, тихша земля,
Найтихше сонячне світло.
Мир тобі, спокій тобі!
Мої китиці од сонця».*

*Тож як зачуєш такі слова,
Знай:
Душа твоя — оселя тиші.*

Василь Яременко у статті «Ліри-
ка Володимира Свідзінського»
писав: «Щоб зрозуміти суть поезії
Свідзінського, треба зіставляти не
«життя і мить», а «мить і вічність».

Для поета ціле людське життя —
це лише мить у плині вічності»:

*Теперішнє! Мов хатка картяня,
Ти падаєш од подиху зітхання,
Од руху вуст — а завжди
непорушне.*

*Теперішнє! Золотогранна свічка,
Що кожну мить згорає
безнастанно*

*На сонячнім престолі, а проте
Стоїть на нім од віку і до віку!
Моє «тепер!» Ти ж і тоді було,
Коли я цілував кохане тіло,
І нині є, коли в землі глибокій
До нього смерть устами
припадає.*

*Ти — день і ніч, початок і кінець,
Стріла й мета, весна і зов'явання.
В тобі шукав я і в тобі
знаходжу,*

В тобі був юний і в тобі старію.

*О дивна мить! Мов крізь
кораль намиста,
Крізь тебе нитка часу
переходить,*

*То золота, то чорна,
то безбарвна.
Нічого не існує, опріч тебе,
Але й тебе нема. Вуста не
встигнуть*

*Тебе назвати, як зникаєш ти,
Ось я веду про тебе пісню цю:
Ще звук не вмер, а ти уже
навіки*

*Відбігла від народження його,
Уже ти відокремилась від
слова,
Яке я щойно вимовив.*

*Майбутнє
Тобою стало — й відступило в
давнє.*

Бачимо, як гостро та схвильова-
но поет переживає екзистенцію
світу через усвідомлення миттєвості.

У вже цитованій вище статті
Стус дуже точно зауважив: «Лю-
дина у Свідзінського — це не
вінець природи. Людина і при-
рода в нього рядопокладені, для
людини тут залишено невелич-
кий, може, навіть применшений
масштаб. Людина Свідзінського
стоїть водноряд із деревами,
горами, світаннями, водами. Але

— не далі цього ряду, ані на крок
— попереду. Ця скромність в
оцінці людської ролі в світі тіль-
ки побільшує гуманістичну віру в
зріднення людини з природою,
віру в спорідненість живих душ».

Про пошуки такої спорідненості
йдеться у вірші «Душа поета»:

*Шукає чуда в звуках, у світлі,
В старому гаю, на квітчастій
оболоні.*

*Мріє з'єднати небо і землю,
Як дві ласкаві долоні.*

*Іноді багне голубити світ,
Як головку малого хлопчика,
Радіє на мох боліт,
На ряд придорожніх
стовпчиків.*

*А часом не вірїть і в добрість
літа,
Тремтить від холодного слова,
І шукає змії укритої*

В вінках зірниць вечорових.

*І в кінці, як осінь оселяня,
Завивається в листя, що в'яне.
І мріє про інші оселі
І про радощі негасання.*

У своїй творчості Свідзінський
досить часто послуговується ан-
тиноміями, які закорінені в най-
давніших міфологічних уявлень-
нях на кшталт: життя — смерть,
земне — небесне, час — вічність,
день — ніч:

*Блукаю вдень то в луках,
то в гаю,
Як дерево вдихаю запах літа
На падолі джерельну воду п'ю,
А на межі схилию колос жита,*

*І так живу, як придолинний
цвіт, —
Без розмислу, без дум
і неспокою.*

*Та що по тім? Ніч владною
рукою
Мій осяйний перемяє світ.*

Тоді іду блукати в інші луки.

Там холодом північної роси
Торкаються мене невидні руки
І з темряви, з Великої розлуки
Звучать давно безмовні голоси.
Вірш написаний 1939 року.

Дослідники припускають, що
«невидні руки», які торкаються
поета «холодом північної роси»
належать репресованим 1937 р.
його побратимам.

Особисте життя Свідзінського не
було щасливим. 1927 року поет
розлучився з дружиною Зінаїдою
Сулковською, а 1930-го вона з
донькою переїхала з Харкова до
Вінниці. Відвідуючи їх, поет мав
надію налагодити спільне життя,
але 1933 року Сулковська захворіла
на тиф і померла. Її пам'яті
Свідзінський присвятив цикли по-
езій «Mortalia» і «Пам'яті З. С-
ської». Це зразки лірики-спогаду,
коли почуття з часом не пригаса-
ють, а стають ще палкішими:

*Тинь на пісок набережний
упала,
Не одірвати її від піску;
Не одірвати й від мислі печалі,
Як спогадаю руку тонку;*

*Руку тонку, і вечір осінній,
І трави намогильний шовк...
Все непотрібне в цім крузі
тліннім,
Дорогоцінна навіки любов.*

*Як засіяло б усе негасанно,
Світло спашнуло б на кожнім
стеблі,
Коли б, здолавши закон
нездоланний,
Голос твій знов зазвучав на
землі.*

*О, я беріг би кожен твій
подих...
Не одстрахнули б ми радість
хистку.*

*Мислі, жадання були б у згоді,
Як два зерна в однім колоску.*

*Падають гори, зникають ріки,
Сходить краса з молодого
лиця,
Сохне, як травка, дуб великий*

*—
Мрія любові не знає кінця.
В останній рік життя (17.X.1940
р.) Свідзінський написав вірш
«Умруть і небо, і земля...», в яко-
му висловив віру в невмирущість
людського духу:*

*Умруть і небо, і земля,
Замовкнуть голоси природи,
І, набігаючи здала,
Не будуть плюскотати води.*

*Все, що росте, зоріє пахне,
Безмовний холод пожере,
І злоба без людей зачахне,
І смерть без здобичі умре.*

*Та я хотів би уявити,
Серед своїх останніх мрій,
Що ти довіку будеш жити,
О буйний вітре степовий!*

*Твоє не стихне трембітання;
Ти в мороку, серед руїн,
Як ехо давнього змагання
Все повторятимеш один*

*Слова поетів прозорливих,
Уболівальників земних,
Благання їх пісень журливих
І скарги, і прокльони їх.*

Можна спалити тлінне поето-
ве тіло, та неможливо спалити
його слово.

**Роман ЛАДИКА,
доцент ТНМУ**

ЮВІЛЕЙ

2 листопада відзначила ювілейний день народження ветеран ТНМУ кандидат медичних наук Людмила Генадіївна КИЙКО.

Вельмишановна Людмила Генадіївно! Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після 14 років практичної лікарської роботи, успішно пройшли 20-літній трудовий шлях: спочатку старшого лаборанта, а згодом – асистента кафедри інфекційних хвороб.

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають й щиро шанують Вас як відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-інфекціоніста, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як кура-

тора студентських груп, проффорога кафедри.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначена грамотами й подяками ректора інституту.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Людмила Генадіївно, доброго здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довілліття.

Нехай добром наповнюється хата,

Достатком, щирістю і сонячним теплом, Хай буде вірних друзів в ній багато,

Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТНМУ імені І.Я. Горбачевського

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ГАЗЕТУ НА 2020 РІК

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

ВАША ГАЗЕТА!

ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА «МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ»:

- на один місяць – 31 грн 20 коп + 3 грн 60 коп;
- на три місяці – 93 грн 60 коп + 8 грн 20 коп;
- на півроку – 187 грн 20 коп + 10 грн 00 коп;
- на рік – 374 грн 40 коп + 15 грн 30 коп.

Газету «Медична академія» можна передплатити в будь-якому відділенні зв'язку. Станьте її читачем!

ІНДЕКС 23292

Вічна пам'ять

4.10.1936–26.10.2019

Ректорат, профком, працівники та студенти ТНМУ імені І.Я. Горбачевського глибоко сумують з приводу смерті одного з перших талановитіших випускників, почесного професора ТНМУ, багаторічного завідувача кафедри фармакології з клінічною фармакологією Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, члена-кореспондента НАН і НАМН України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки України Івана Сергійовича ЧЕКМАНА та висловлюють щирі співчуття рідним і близьким покійного.

Відповіді у наступному числі газети СКАНВОРД

2. Охоронниця, оберіг	→		↓		3. Богиня сім'ї у слов'ян	→	↓		
1.			4. Муза	5. Жінка-воїн				6. Вона ж Діке	7. Апполон убив її дітей
			↓	↓				↓	↓
			8. Героїня М. Старицького					9. Огорожа	
			↓					↓	↓
			11. Хвалебний вірш	12. Передача м'яча				10. Віршувальний розмір	
			↓	↓				↓	↓
			14. Вогонь					15. Казкова баба	16. Літак
			↓	↓				↓	↓
17. Старогрецька богиня	18. Кохана Трістана	19. Документ 20. Укр. плак	→					21. Купа буряків	22. Річка в Україні
			↓					↓	↓
			23. Великий стіг соломи					24. Положення в шаховій грі	
			↓					↓	↓
25. Героїня «Слова о полку Ігоревім»	26. Сорт яблука							27. Кохана Фр. Петрарки	
			↓					↓	↓
			28. Ряд поколінь					29. Хижий птах	30. Поема Т.Шевченка
			↓					↓	↓
			31. Нота					32. «Мова ворони»	
			↓					↓	↓
								34.	
			35. Шаслива країна					36. Плаваюча круглолиста рослина	37. Прагнення, ціль
			↓					↓	↓
			38. Тартарське ім'я					39. Посудина, скринька	40. Три вико-навці
			↓					↓	↓
			42. Жорсткий правитель	43. Укр. вантажівка				44. Супутник Юпітера	41. Дуже гаряча вода
			↓	↓				↓	↓
			46. Утримує на місці судна	47. Образ	48. Злакова культура			49. Бог сонця	
			↓	↓	↓			↓	↓
50. Мати Ісуса			51.					52. Німб	
			↓					↓	↓
			53. Вид окислу					54.	
			↓					↓	↓
			55. Героїня Лесі Українки	56. Казкова країна	57. Первісні початкові відомості	58. Комаха, що жалить			59. Мадонна укр. пісні
			↓	↓	↓	↓		↓	↓
			60. Петлюра					61. Дорога, шлях	
			↓					↓	↓
			62. Між «до» і «мі»	63. Пральний порошок	64. Спортивне змагання			68. Грань, сильне тепло	
			↓	↓	↓			↓	↓
			65. Пістолет	66. Японська гра	67. Переміщення транспорту			68. Грань, сильне тепло	
			↓	↓	↓			↓	↓
69. Балка	70. Військовий підрозділ				71. Професія			76. Квітка	
					72. Латин. літера			↓	↓
					75. Епічне сказання, рукав ріки			88.	
					77. Хлист			↓	↓
					78. Роговцева			82. Ласька копійка	83. Укр. група
					79. Вища моральна засада			↓	↓
					80. Праматір			85. «Мова» собаки	
					81. Папуга			↓	↓
					84. Пухнаста маса з бавовни			87. Со-тка	
					86. H ₂ O			↓	↓

Відповіді на сканворд, вміщений у № 20, 2019 р.

- Луара. 2. Географія. 3. Етна. 4. Гагри. 5. Ундіна. 6. Руслана. 7. Негр. 8. Китай. 9. Еквадор. 10. Дуст. 11. Сирія. 12. Акр. 13. Ас. 14. Вир. 15. Таджикистан. 16. Жак. 17. Київ. 18. Айни. 19. Ар. 20. Анод. 21. Єя. 22. Ів. 23. Магеллан. 24. Аноа. 25. Адрес. 26. «Як». 27. Крит. 28. Йорк. 29. Іран. 30. Бар. 31. Дах. 32. Херсонес. 33. Босфор. 34. Дуліби. 35. Гварнері. 36. Ікар. 37. Ісус. 38. Іскіри. 39. СОТ. 40. Лік. 41. Еребус. 42. Ібадан. 43. Кишлак. 44. Кекс. 45. Тахо. 46. Риф. 47. Шостка. 48. Тернопіль. 49. Ерот. 50. Ра. 51. Абакан. 52. Нарі. 53. Гус. 54. Гриб. 55. Юрта. 56. Юнга. 57. Горб. 58. Яр. 59. Го. 60. Орт. 61. Крос. 62. Рим. 63. Мандри. 64. Тир. 65. Рю. 66. Крим. 67. Око. 68. Бот. 69. Індекс. 70. Риба. 71. Уд. 72. Бостон. 73. Ом. 74. Дар. 75. Аз. 76. Теревовля. 77. Вік. 78. Ро. 79. Езоп. 80. Ель. 81. Км. 82. Намет. 83. Ром. 84. Бат. 85. Лор. 86. Іо. 87. Кременець.